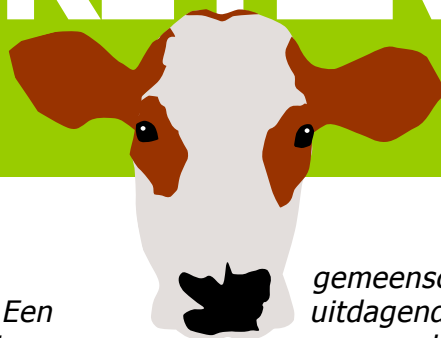

BLAARKOP

KETEN NIEUWS

Nummer 1 September 2010

VOORSTELLEN

Wij zijn ondernemers met een opzetten van een blaarkopketen. Een deze ketennieuwsbrief nemen wij u graag De verschillende artikelen weerspiegelen de rode draad in de ketenopbouw: de achtergrond, de uitgevoerde en lopende activiteiten, en een blik vooruit.

gemeenschappelijke focus: het uitdagende, maar boeiende klus! In mee op de door ons ingeslagen weg.

WIJ ZIJN

- Kruidenier Groep, groothandel in levensmiddelen voor de foodservice markt
- Vlees- en Vleeswarenbedrijf Ruitenburg, leverancier van een uitgekiend assortiment vlees en vleeswaren, van dagverse tot en met convenience producten
- Boeder's Veehandel/Hunland Impex, erkend runderopvangcentrum en nationale en internationale handel in kwaliteitsrunderen
- Rivierduin G38 Advies, een bedrijf van Ben R. Barkema, melkveehouder en expert op het gebied van blaarkoppen en (agrarische) natuurontwikkeling

Met elkaar zijn we aan de slag gegaan om een mooi stuk Nederlands blaarkoprundvlees en lekkere blaarkopzuivel op de markt te zetten. Dit kunnen we niet alleen. De blaarkopveehouders staan aan het begin van deze keten. Met een aantal van hen hebben we actief contact en verkennen we de mogelijkheden zodat de blaarkop volwaardig vermarkt kan worden. Daarnaast zijn tientallen andere veehouders aan de zijlijn betrokken bij het afmesten en leveren aan de keten. Kortom, er is potentieel dat de komende tijd verder aangeboord gaat worden.

Aan het andere einde van de keten zit de consument die via de klanten van de Kruidenier Groep en Vlees- en Vleeswarenbedrijf Ruitenburg bediend wordt. Eén van deze klanten is cateraar Albron, die inmiddels bij de vermarkting van blaarkopproducten is betrokken.

De ketenpartijen worden ondersteund bij de realisatie van de blaarkopketen door CREM en Wageningen Universiteit & Research.

WAAROM DEZE NIEUWSBRIEF?

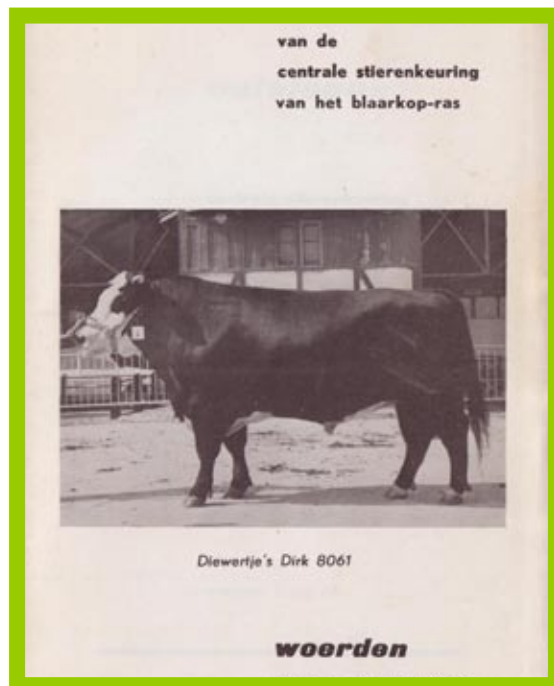
Enthousiasme en doorzettingsvermogen zijn de ingrediënten geweest om deze keten te beginnen; kwaliteit en samenwerking zijn nodig om de keten verder te ontwikkelen en de blaarkop goed in de markt neer te zetten. Op onze weg komen wij veel bedrijven, overheden, veehouders en maatschappelijke organisaties tegen die belangstelling tonen voor de ontwikkelingen van de blaarkopketen. Dat heeft ons geïnspireerd om deze nieuwsbrief uit te brengen; de eerste in een reeks. Dit ketennieuws zal tweemaal per jaar worden uitgegeven.

HOE DE BLAARKOP IN ZICHT KWAM

Blaarkoppen. Geen hand vol, maar een land vol. Dat is wat wij voor ogen hebben. Waarom? Omdat wij samen met veehouders, verwerkers en afnemers willen komen tot een duurzame rendabele keten. Een keten voor kwalitatief hoogwaardig vlees en zuivel voor het foodservice en slagerskanaal, waarbij een populatie blaarkopkoeien de spil vormt voor economisch en ecologisch perspectief.

De aanzet tot dit traject is een project, gefinancierd door het Ministerie van VROM, waaraan de Kruidenier Groep deelnam van maart 2008 tot februari 2009. Vrijwillige compensatie vormde de insteek voor dit project getiteld 'Biodiversiteitscompensatie: op weg naar concrete plannen en richtlijnen voor bedrijven'. Bedrijven, overheden en NGO's hebben in één- en meerdaagse sessies met elkaar gewerkt aan compensatieplannen voor de deelnemende bedrijven. Hierbij is gekeken naar de impact van verschillende factoren op biodiversiteit voor de gehele keten. Binnen het genoemde project heeft de Kruidenier Groep gekeken naar het door haar ingekochte rundvlees. Dit rundvlees was in 2008 grotendeels afkomstig uit Oostenrijk en werd ingekocht door haar vaste vleesleverancier, Vlees- en Vleeswarenbedrijf Ruitenburg. De grootste impact was gelegen in het landbeslag van de runderen en de CO₂-emissies in de keten, vooral door het transport tussen Oostenrijk en Nederland. Dit inspireerde de Kruidenier Groep om op zoek te gaan naar een kwalitatief hoogwaardig Nederlands alternatief. De oer-Hollandse blaarkop kwam hierbij naar voren als een uitstekende kandidaat.

De overgang naar blaarkopproducten is begin 2009 ingezet. De volledige transitie naar blaarkopproducten duurt naar verwachting ongeveer 10 jaar, omdat de populatie van dit oer-Hollandse ras nog maar klein is. Omgezet naar huidige aantallen runderen, heeft de Kruidenier Groep minimaal 3500 runderen per jaar nodig om aan de vleesbehoeften van klanten te kunnen voldoen. Daarnaast verkoopt de keten miljoenen liters melk per jaar. Hierbij is het van het grootste belang dat de keten consistente hoeveelheden van hoge kwaliteit kan leveren. Om dit doel te bereiken werken de ketenpartijen intensief samen.

TER INTRODUCTIE: DE BLAARKOP!

Enkele voordelen van de blaarkop: het is een sobere koe die gemakkelijk afkalft, met een goede ruwvoerwerking. Bovendien is hij bijna nooit ziek en geschikt voor zowel vlees- als zuivelconsumptie (een zogeheten dubbeldoelkoe). Deze en meer voordelen zijn bevestigd in een studie, uitgevoerd door middel van desk research en raadpleging van experts. Het resultaat is een rapport waaruit de meerwaarde van de blaarkop kan worden opgemaakt en de vlakken waarop hij minder presteert. Ook geeft het aan hoe deze koe – gezien zijn karakteristieken – kan helpen bij het realiseren van bepaalde beleidsdoelen. Uit de aanbevelingen blijkt welke stappen nog gezet moeten worden voor de realisatie van de keten. Deze hebben geleid tot het schrijven van een Plan van Aanpak voor de komende jaren.

De literatuurstudie en het Plan van Aanpak vormden samen een haalbaarheidsstudie. Deze is gefinancierd door de LNV Task Force Marktontwikkeling Biologische Landbouw en in 2009 uitgevoerd door CREM en LEI Wageningen UR. Een ander onderdeel van deze studie was het bevestigen van voldoende draagvlak bij verschillende partijen, waarbij tevens hun (potentiële) rol in kaart is gebracht. De beoogde transitie naar een blaarkopketen heeft namelijk draagvlak nodig om te kunnen slagen. In totaal zijn 19 interviews gehouden met ketenpartijen en stakeholders. Ook zijn bijeenkomsten met ketenpartijen georganiseerd. Inmiddels kan met zekerheid worden gesteld dat er voldoende draagvlak is om door te gaan met de ingezette transitie in het licht van de uitdagingen, werkzaamheden en investeringen die te wachten staan.

AANKONDIGING: 2E MIDDAG VAN DE BLAARKOP!

Op 2 oktober 2009 hebben wij de aanwezigen al laten weten: de Middag van de Blaarkop wordt een jaarlijks terugkerende middag waarbij wij graag persoonlijk de kansen en activiteiten in deze keten met u delen. Voor de liefhebbers is er dan tevens de gelegenheid enkele blaarkopproducten te eten. Op 2 oktober 2009 heeft Ruitenburg een fantastische barbecue met blaarkopvlees verzorgd, waarbij tevens gesmuld kon worden van vers stokbrood met gezouten blaarkopboter van de Sophiahoeve. De Middag van de Blaarkop wordt dit jaar gehouden op **vrijdagmiddag 1 oktober 2010** op de ASG-WUR Proefboerderij Zegveld.

EEN BIJZONDER STREEKPRODUCT

De blaarkop heeft cultuurhistorische waarde. In de Rijnstreek is van oudsher met blaarkoppen geboerd. De blaren waren echte stadskoeien: ze werden vetgemest met 'spoeling' uit de stad (het bijproduct van het spoelen van graan) en leverden melk en vlees. In die tijden waren er geen vleesrassen en werd blaarkopvlees erg gewaardeerd.

In de afgelopen jaren is de aandacht voor 'eten uit de streek' weer toegenomen. De familie Zeestraten uit Hillegom, een gecombineerd bollenbedrijf met blaarkopveehouderij, ziet een kans om hierop in te springen met verkoop aan huis van vleesproducten van de blaarkop. Om de lokale interesse te peilen, zijn begin 2010 bijna 50 gratis vleespakketten in de regio uitgedeeld met daarbij een vragenlijst die de ontvangers hebben ingevuld. Vragen gingen onder andere over de kwaliteit, kleur, geur en smaak van de ontvangen producten en over de interesse om een dergelijk pakket op reguliere basis af te nemen. Inventarisatie van de ingevulde enquêtes leert dat de producten hoog worden gewaardeerd (voornamelijk scores van 8 en 9 op een schaal van 1 tot 10). Het idee voor de verkoop van blaarkopproducten aan huis zal de komende maanden daarom verder worden uitgewerkt.

GROEN VEEVOER

Gebaseerd op de Cradle-to-Cradle gedachte wil de keten een logistiek proces opzetten om nuttige afval- en bijproducten van voedselproductie in te (laten) zamelen als veevoer voor de blaarkoppen. De voornaamste leveranciers van de Kruidenier Groep (ca. 600) worden hierbij betrokken. Ook zijn er nuttige retourstromen van klanten (dagelijks ca. 7000 beleverd door de Kruidenier Groep) die kunnen worden ingezet. Het beoogde resultaat is een ongekennde vorm van ketensamenwerking waarbij de Kruidenier Groep als spil functioneert tussen en met verschillende ketens. Hierbij zijn klanten, voedselproducenten, de veevoerproducent, de slager, de veehandel en veehouders betrokken. Het beoogde toekomstige rantsoen van de blaarkop bestaat uit een sojavrije brok, aangevuld met natte bijproducten op basis van de genoemde restproducten. Aangezien de technische, financiële en commerciële haalbaarheid van een dergelijk logistiek proces onzeker was, heeft de Kruidenier Groep een haalbaarheidstudie uitgevoerd in samenwerking met CREM en Tebodin Netherlands.

Er zijn twee pijlers die samen de basis voor de haalbaarheidstudie hebben gevormd: onderzoek en interviews met (beoogde) ketenpartners. De resultaten hebben de volgende inzichten opgeleverd voor wat betreft de haalbaarheid van het innovatieve logistieke ketenconcept:

- 👁️ inzicht in de financiële haalbaarheid van het logistieke proces: kosten van inzamelen, verwerken en distribueren;
- 👁️ inzicht in de technische haalbaarheid van het concept: logistieke verspreiding van leveranciers/klanten en blaarkopboeren; samenstelling van het afval; en inschatting van de CO₂-reductie in de keten;
- 👁️ inzicht in de commerciële haalbaarheid van het concept: de verwachte meerprijs (bij afzet van blaarkopproducten / lagere kostprijs boeren); en
- 👁️ inzicht in het draagvlak in de keten om het beoogde logistieke proces te dragen.

Dit project is in november 2009 toegekend aan de Kruidenier Groep door het Ministerie van LNV via de SBIR-regeling voor Agrologistiek. Het is in juni 2010 afgerond met een positief geluid voor wat betreft de haalbaarheid. Eind augustus 2010 is een vervolgaanvraag ingediend om onderzoek en ontwikkeling van het ketenconcept te realiseren.

POSITIONEREN MET DUURZAME PRODUCTEN

De keten heeft duurzaamheid hoog in het vaandel en wil dat de door haar weggezette vlees- en zuivelproducten aantoonbaar duurzaam zijn. Het marktsegment waarop de keten zich richt – waaronder overheden, horeca en keurslagers – vraagt hier ook naar. De vraag speelt op welk(e) label(s) de keten zich zal focussen. Een gedeelte van de blaarkopproducten wordt in ieder geval biologisch gecertificeerd; voor de overige leveranciers wordt gezocht naar de juiste vermarkting. Het gaat hier om het tussensegment. Duurzamer dan gangbaar, maar niet conform de eisen van biologische productie. Dierenwelzijn moet worden geborgd. De ketenpartijen kijken dan ook met belangstelling naar het sterrensysteem van de Dierenbescherming en wil minimaal 1 ster behalen op de verkochte vleesproducten. Daarnaast wil de keten de focus op dierenwelzijn verbreden en nog 'duurzamer' maken door verbinding te zoeken met Milieu(keur).

De Kruidenier Groep heeft daarom een haalbaarheidsonderzoek ingediend in het kader van het Convenant 'Marktontwikkeling Verduurzaming Dierlijke Producten'. Dit onderzoek is goedgekeurd en

is inmiddels opgestart. Het is erop gericht criteria te ontwikkelen voor diervriendelijke rundveehouderij (voor vleesvee) – waarbij diervriendelijk staat voor 1 of 2 sterren van de Dierenbescherming – inclusief onderzoek naar de wijze waarop dit kan worden geborgd (controle/certificering). Tevens is dit een haalbaarheidsonderzoek om milieu- en biodiversiteitsaspecten toe te voegen via een koppeling met Milieukeur. Het uiteindelijke doel van de keten is om via één criteriaset (dus één certificeringsschema) te komen tot aantoonbare duurzaamheid op het gebied van dierenwelzijn, biodiversiteit en milieu. (NB: Voor 2011 staat gepland om een Milieukeurschema voor melkkoeien te ontwikkelen).

De ketenpartijen voeren dit project uit in samenwerking met de Dierenbescherming en SMK, hierbij ondersteund door Rivierduin G38 Advies, CREM en Wageningen Universiteit & Research. Daarnaast wordt door SMK een begeleidingscommissie in het leven geroepen om mee te denken over de criteriaset. Hiervoor worden NGO's, branchegeenoten en overige (landbouw)experts uitgenodigd.

KETENONTWIKKELING BLAARKOPZUIVEL EN -VLEES

De ondernemers in de blaarkopketen 'in oprichting' hebben elkaar vanuit sterk uiteenlopende achtergronden en doelstellingen gevonden. Voor de één ligt het accent op het verkleinen van de mondiale voetafdruk of een 'unique selling point', voor de ander gaat het vooral om behoud van een zeldzaam huisdierenras, biodiversiteit en natuurontwikkeling of om duurzaam en gezonder produceren. Onze gezamenlijke doelstelling is echter het oprichten en in stand houden van een duurzame en rendabele keten voor blaarkopzuivel en blaarkopvlees. Een samenwerking waarin ketenpartners vanuit economisch en ecologisch perspectief op verantwoorde wijze de bijzondere kwaliteiten van het blaarkopras gezamenlijk benutten en verder uitbouwen. Daarmee willen wij tevens een maatschappelijk belangrijke en herkenbare bijdrage leveren aan verantwoord en gezond consumeren en het vergroten van de biodiversiteit.

Ten behoeve van de ketenopbouw hebben Mts. B.R. Barkema en A. Barkema-Van der Scheer een subsidieaanvraag voor de openstelling Samenwerking bij Innovatieprojecten 2010 (dierlijke sectoren) van LNV ingediend, die is gehonoreerd.

BLAARKOPPEN IN TE VERNATTEN GEBIEDEN

In de Nederlandse veenweidegebieden is veelal sprake van een vorm van grondgebruik dat binnen nu en enkele eeuwen leidt tot het verdwijnen van dit landschapstype. De bijzondere landschappelijke kwaliteiten en bijbehorende recreatieve en natuurwaarden van het veenweidegebied zijn namelijk op veel plaatsen direct verbonden aan het gebruik van de grond door de melkveehouderij. De ontwatering, nodig voor de melkveehouderij, leidt tot het verdwijnen van het veen en zorgt voor een forse bodemdaling (website Ministerie van LNV, mei 2010). Herstel van gedraineerde veenmoerassen kan onder andere door gebieden te vernatten. In Nederland zijn al diverse gebieden aangewezen waarin een vernattingsopgave moet worden gerealiseerd.

Goed voor het herstel van de veenweidegebieden, maar de 'houdbaarheid' van de melkveehouderij in deze gebieden komt onder druk. Wij zien de blaarkop als een kans voor deze veehouders om hun vak te kunnen blijven uitoefenen. De blaarkop wordt namelijk ook wel de 'koe met zwemvliezen' genoemd, want hij doet het prima op natte weiden.

Tegen deze achtergrond hebben de Vereniging Blaarkopstudieclub Utrecht e.o. en Natuurmonumenten een projectplan opgesteld. Dit richt zich op het tot stand brengen van een duurzame samenwerking tussen natuurorganisaties en melkveehouderij in te vernatten gebieden in Nederland met inzet van de blaarkop. Activiteiten zijn gericht op het enthousiasmeren van veehouders in te vernatten gebieden en publieksvoorlichting. Voor de uitvoering is subsidie aangevraagd bij de SMOM-regeling (Subsidie Maatschappelijke Organisaties Milieubeleid).

EEN BLIK VOORUIT

Het uiteindelijke doel van de keten is om te komen tot een duurzame, rendabele keten voor kwalitatief hoogwaardig vlees en zuivel voor het foodservice en slagerskanaal. Een groot aantal activiteiten is gedefinieerd om dit doel te bereiken: van een fokprogramma, opzetten van leveranciersverenigingen, kwaliteitsborging en certificering tot het enthousiasmeren van veehouders en klanten om mee te doen. Wij hebben de afgelopen tijd significante financiële en tijdsinvesteringen in de blaarkop gedaan en aanpassingen op het eigen bedrijf doorgevoerd, en wij zullen dit in de komende jaren blijven doen. Wij geloven namelijk dat we met de blaarkop een prachtig product in handen hebben.

Subsidieprogramma's geven ons de kans een gedeelte van de eigen personeelskosten en de inhuur van externe expertise vergoed te krijgen. De ketenopbouw kan gebruik maken van deze programma's omdat de transitie van Oostenrijks rundvlees naar blaarkopproducten bijdraagt aan realisatie van overheidsbeleid en het bereiken van maatschappelijke doelen. Denk hierbij aan een vitaal platteland, weerbaar vee, agrobiodiversiteit, vernattingsopgaven, instandhouding veenweidegebieden, biodiversiteit, ecosysteemdiensten en natuurbehoud. En niet te vergeten aan de mogelijkheid om in gebieden waar boeren lastiger wordt door natuur- of vernattingsdoelen economische kansen voor boeren te creëren!

Naast ondersteuning tijdens de transitie is het goed om samen met overheden en marktpartijen te kijken naar langdurige financiering van door blaarkopveehouders te leveren groen-blauwe diensten. Dit om geleverde inspanningen voor het behoud van ecosystemen te belonen. Voorbeelden zijn het behoud van veenweidegebieden en de zorg voor weidevogels.

KETENNIEUWS

Contact:

Christy Kool, Kruidenier Groep

Tel: 06-5157 3330

c.kool@kruidenier.nl

Foto's afkomstig van: Frans van der Stoep, Dideke Boeder, Menko Wiersema, Han Hopman en Jacques Poiesz